

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การแบ่งการศึกษาเป็นสองอย่างคือ การศึกษาวิชาการอย่างหนึ่ง วิชาการนั้นจะเป็นประโยชน์แก่ตัวเองและแก่บ้านเมือง ถ้ามาใช้การศึกษาแล้วอีกอย่างหนึ่ง ชั้นที่สองก็คือความรู้ที่จะเรียกได้ว่าธรรมคือ รู้ในการวางตัว ประพฤติและความคิด วิธีคิด วิธีที่จะใช้สมองมาทำเป็นประโยชน์แก่ตัว สิ่งที่เป็นธรรมหมายถึงวิธีประพฤติกฎปฏิบัติ คนที่ศึกษาในทางวิชาการและศึกษาในทางธรรมก็ต้องมีปัญญาแต่ผู้ใช้ความรู้ในทางวิชาการอย่างเดียวและไม่ใช้ความรู้ในทางธรรมจะนับว่าเป็นปัญญาชนไม่ได้

(พระบรมราชาวาทพระราชทาน เมื่อวันที่ 25 มิถุนายน พ.ศ.2523)

จากสภาพสังคมปัจจุบันที่เรียกว่ายุคโลกาภิวัตน์สิ่งที่ปรากฏให้เห็นเป็นภาพของปัญหาที่รุมล้อมและรุกเร้าเข้ามาในชีวิตมนุษย์มากขึ้นทุกวัน ไม่ว่าจะเป็นการแก่งแย่งชิงดี เอาจัดเอาเปรียบ การคอร์รัปชัน ปัญหายาเสพติด ปัญหาสิ่งแวดล้อม อาชญากรรม การฆ่าตัวตายของนักเรียนนักศึกษาที่แก้ปัญหาของตนเองไม่ได้ รวมทั้งพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของนักเรียนนักศึกษา และเยาวชนในด้านต่าง ๆ ซึ่งมีสาเหตุมาจากการที่จุดหมายของการดำเนินชีวิตมนุษย์ในปัจจุบันเน้นไปในทางเศรษฐกิจ วัตถุนิยมและบริโภคนิยม การพัฒนาวิทยาศาสตร์ก็เพื่อเป็นฐานรองรับอุตสาหกรรม ทำให้ความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการวิทยาศาสตร์กลับไปเป็นเพื่อทำลายคุณค่าของมนุษย์ เพราะการพัฒนานั้นขาดองค์ประกอบที่สำคัญคือ ไม่เห็นความสำคัญของมนุษย์ จึงเป็นการพัฒนาที่ขาดดุลยภาพ เป็นการพัฒนาที่ไม่ยั่งยืน (กรมวิชาการ, 2542)

อีกทั้งความก้าวหน้าอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีสารสนเทศก็ยังส่งผลให้โลกมีลักษณะแคบลงหรือเป็นโลกที่ไร้พรมแดนนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงหลายประการ ที่สำคัญที่สุดความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาสัมผัสกับชีวิตความเป็นอยู่ ตลอดจนกระบวนการคิดของมนุษย์ ที่ไม่มีสังคมใดในโลกสามารถสกัดกั้นกระแสความเปลี่ยนแปลงนี้ได้ ช่วยให้สังคมมีทางเลือกเพื่อการศึกษาของตนเองได้มากขึ้น แต่สังคมก็จะเผชิญกับกระแสวัฒนธรรมต่างชาติและการบริโภคนิยมที่ทำให้ลักษณะของสังคมไทยที่อบอุ่นและเอื้ออาทรคลายตัวลง ปัญหาเหล่านี้ส่วน

หนึ่งสืบเนื่องมาจากการศึกษา เพราะการศึกษายังไม่สามารถพัฒนาคุณภาพของคนซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของสังคมให้มีความสามารถในการรู้จักตนเอง รู้จักชีวิต รู้จักสังคม รวมทั้งการปรับตัวให้เข้ากับสภาวะการเปลี่ยนแปลง และพัฒนาสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในระยะที่ผ่านมาการจัดการเรียนรู้จึงถูกผลักดันให้เป็นไปตามแนวคิดและแนวทางของการศึกษาไทยดังกล่าว ซึ่งอาจเป็นวิธีการที่เหมาะสมกับบริบทแวดล้อมของสังคมที่ผ่านมา แต่เมื่อสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้เป็นคนดีอาจขาดความสมบูรณ์ที่จะพัฒนาคนให้มีคุณสมบัติที่สอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลงนี้ได้ อย่างเท่าทัน ครอบงำเมื่อมนุษย์ส่วนใหญ่ยังไม่มีทักษะที่จะเรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้ที่จะมีความสุขที่เกิดขึ้นจากภายใน มนุษย์ก็จะพยายามไขว่คว้าแต่ความสุขทางกาย เนื่องจากคนจะเข้าใจความหมายที่แท้จริงของชีวิตได้นั้น จะต้องดำรงชีวิตอยู่ด้วยปัญญา และปัญญานั้นจะเกิดขึ้นไม่ได้ หากมีแต่ติดอยู่แค่ความรู้ ซึ่งความรู้เองก็คงจะไม่เกิดขึ้นถ้ามีแต่อยู่กับสารสนเทศซึ่งล้วนท่วมตัวเราอยู่ในทุกวันนี้ ผู้ที่มีความรู้สูงไม่จำเป็นจะต้องเป็นผู้ที่มีปัญญาเสมอไป ความรู้นั้นเป็นสิ่งที่สามารถเพิ่มพูนได้จากการอ่าน การค้นคว้าจากหนังสือหรือตำรา ส่วนการที่ปัญญาจะเกิดได้นั้นจะต้องมาจากความสามารถในการอ่านจิตใจและอารมณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทันต่อความรู้สึกของตนเอง ในขณะที่ปัญหาดังกล่าวการศึกษาในปัจจุบันยังไม่สามารถแก้ไขได้ เนื่องจากการศึกษาให้ความสำคัญเรื่องความรู้ จนลืมให้ความสำคัญกับความรู้สึก ที่เป็นส่วนเกี่ยวข้องกับปัญญาโดยตรง รวมถึงการให้คุณค่าและความหมายแก่ชีวิต ดังเช่นที่ T.S. Eliot (1934) ได้กล่าวไว้ในบทกวีที่มีชื่อว่า *The Rock* (ประพันธ์ ผาสุกยี่ด, 2544)

"Where is the life we have lost in living?

Where is the wisdom we have lost in knowledge?

Where is the knowledge we have lost in information? "

ซึ่งสอดคล้องกับที่ท่านพุทธทาสภิกขุเคยกล่าวไว้ว่า "การศึกษาครอบครองโลก" เนื่องจากผู้ที่ได้รับการศึกษาก็จะปฏิบัติตามสิ่งที่ตนได้ศึกษาเรียนรู้มา และถ่ายทอดสิ่งนั้นไปยังคนรุ่นต่อ ๆ ไป หากยังคงสืบทอดการศึกษาที่ "พร่องทางจิตวิญญาณ" มุ่งจัดการเรียนรู้โดยให้ "ความรู้" กับ "คุณค่า" ถูกแยกออกจากกัน ปลูกฝังกระบวนการเรียนรู้ให้คนดำเนินชีวิตด้วยความรู้ที่ขาดซึ่งคุณค่า ส่งผลให้วิถีการดำเนินชีวิตของคนนั้นเป็นเหตุเกิดปัญหาต่าง ๆ

สุมน อมรวิวัฒน์ (2548) กล่าวถึงการแสวงหาความรู้ว่า การเรียนรู้แยกออกเป็น 2 กระบวนการคือ เรียนเพื่อความรู้รอบ (general knowledge) กับการเรียนมุ่งรู้เฉพาะ (technical

knowledge) ความรู้รอบเกิดจากการเชื่อมโยงและหลอมรวมสาระของศาสตร์ต่าง ๆ อย่างกลมกลืนได้สัดส่วนสมดุลกัน นำไปใช้ประโยชน์ได้ สอนความรู้ดั้งเดิมมุ่งไปสู่การฝึกหัดฝึกฝนจนเชี่ยวชาญในหลักทฤษฎีและเทคนิคเฉพาะที่จำเป็นต่อวิชาชีพ หรืออีกนัยหนึ่งความรู้ดั้งเดิมมุ่งวิเคราะห์ตนเองอย่างลึกซึ้ง จากรูปกายภายนอกลงสู่การทำงานของจิตภายในตนจนเห็นแจ้งในระบบความสัมพันธ์ระหว่างกายกับจิตที่ละเอียดซับซ้อน เข้าใจความจริงของชีวิตและอิมเมมในอารมณ์ สภาวะเช่นนี้เป็นจุดหมายการเรียนรู้ของปัจเจกบุคคล มนุษย์ต้องเรียนรู้รอบและรู้ดั้งเดิมในด้านใดด้านหนึ่งตามสัดส่วนที่เหมาะสมกับแต่ละชีวิต ต้องเรียนรู้ภายในตน จิตสำนึกของตน และฝึกหัดขัดเกลตาตนเองอยู่เสมอ ขณะเดียวกันก็ต้องเรียนรู้การสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม สังคม เหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลงเกิดผลกระทบต่อทุกคนในโลกกว้าง

ฉะนั้นการศึกษาจึงควรมีทิศทางพัฒนาสู่ "การศึกษาที่คุ้มครองโลก" เป็นการศึกษาที่พึงประสงค์และเกิดการเปลี่ยนผ่านที่ยิ่งใหญ่ สร้างและพัฒนาจิตสำนึกใหม่ให้เกิดสังคมคุณภาพที่เปี่ยมไปด้วยความรัก ความเมตตา รวมถึงเปี่ยมล้นด้วยความดี ความงาม และความจริง (ประเวศ วะสี, 2549) ตลอดจนปรับเปลี่ยนการศึกษาจากการเน้นและให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ที่พัฒนามิติด้านนอก มาเป็นการพัฒนามิติด้านในของผู้เรียนเพื่อนำไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีความสัมพันธ์เป็นหนึ่งเดียวกับธรรมชาติ มีพื้นฐานจิตใจและกระบวนทัศน์ใหม่ด้วยองค์รวมอย่างแท้จริงเป็นไปตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา (Contemplative Education) หรือการเรียนรู้ด้วยใจอย่างไครครวญ ซึ่งเป็นแนวคิดที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนามนุษย์ให้เป็นไปตามความคาดหวังและส่งผลถึงความสำเร็จในการพัฒนาสังคมทุกด้านไปพร้อมกัน

ด้วยความเชื่อที่ว่ากุญแจแห่งอนาคตของมนุษยชาติจึงอยู่ที่การเรียนรู้เพื่อที่จะเปลี่ยนแปลง (Transformative Learning) ทั้งในตัวเอง (Personal Transformation) องค์กร (Organizational Transformation) และสังคม (Social Transformation) การเคลื่อนไหวด้านการศึกษาตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา (จุมพล พูลภัทรชีวิน, 2551) จึงถือเป็นศาสตร์ต่าง ๆ บนโลกที่สามารถอธิบายความเป็นหนึ่งเดียวของทุกสรรพสิ่ง เน้นการเรียนรู้และการพัฒนามิติด้านในของมนุษย์ที่มีความสัมพันธ์เป็นหนึ่งเดียวกับสิ่งมีชีวิตอื่น ชุมชน วัฒนธรรม ธรรมชาติ และสรรพสิ่ง เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และเข้าใจธรรมชาติอย่างแท้จริง รวมทั้งการฝึกฝนในเรื่องของจิตใจ การฝึกสติ สมาธิ ซึ่งเป็นเรื่องที่เหมาะสมควรปฏิบัติควบคู่ไปกับวิชาในห้องเรียน เพื่อให้เกิดการเปิดรับข้อมูลหรือความรู้อย่างเต็มที่ นำไปสู่การเรียนรู้ที่มีความสุข เป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานในตัวคน เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายสามารถทำให้ผู้เรียนเปิดการรับรู้ได้ทุกทาง และเปิดโอกาสหรือสร้างเงื่อนไขให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านประสบการณ์ ในสถานการณ์จริงหรือ

การเรียนรู้ผ่านสถานการณ์จำลองแล้วเชื่อมโยงบทเรียนไปสู่ชีวิตจริง รวมถึงเน้นการพัฒนาจิตใจ เพื่อให้เกิดความตระหนักถึงคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ โดยปราศจากอคติ ไม่แบ่งแยกหรือตัดสิน ซึ่งการเรียนรู้นี้จะทำให้ผู้เรียนเกิดความรักความเมตตา มีจิตสำนึกต่อส่วนรวมอีกทั้งเป็นการสร้างสังคมพื้นฐานแห่งปัญญา (Wisdom-Based Society) ให้เกิดขึ้น

สำหรับการศึกษาระดับอุดมศึกษาหรือการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยในปัจจุบันมีการขยายตัวกว้างขวางขึ้น เพื่อการผลิตนักวิชาชีพชั้นสูงสาขาต่าง ๆ ที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาประเทศก็ยังมีจุดมุ่งหมายสำคัญ กล่าวคือมหาวิทยาลัยส่วนใหญ่ในโลกรวมถึงมหาวิทยาลัยไทยยังคงเน้นการศึกษาเพื่อพัฒนากำลังคน (Manpower) โดยละเลยการศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นคน (Manhood) อยู่มาก (วิจิตร ศรีสุวาน, 2518)

อมร รักษาสัตย์ (2540) กล่าวถึงการศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยไว้ว่า การศึกษาในมหาวิทยาลัยควรจะสอนคนให้เป็นคนที่มีสมรรถนะทั้งทางวิชาการและจิตใจ สอนให้คิดเป็น คิดก้าวหน้า คิดเพื่อประโยชน์ทางวิชาการ และเพื่อสังคม ในโลกแห่งความเจริญทางวัตถุนี้ บุคคลไม่ว่ามีหรือยากจน ก็มีโอกาสดูทุกอันเนื่องจากด้อยพัฒนาทางจิตใจด้วยกันทั้งนั้น การศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยที่จะสอนคนให้สมรรถนะจึงไม่ควรละเลยเรื่องของการพัฒนาจิตใจที่ถือได้ว่าเป็นการศึกษา เพื่อพัฒนาความเป็นคนที่ทำให้ผู้เรียนรู้จักคิดที่จะใช้ความรู้ความสามารถ เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่สังคม อันเป็นจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษามาแต่แรกเริ่ม สถาบันอุดมศึกษาสามารถทำหน้าที่ได้อย่างมีคุณภาพให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน และเอกลักษณ์ของไทย มหาวิทยาลัยควรที่จะวางจุดมุ่งหมายที่ผสมผสานการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความสามารถในทางปัญญาของบุคคลควบคู่กันไปกับการศึกษา เพื่อให้ นักศึกษามีความสามารถในการประกอบอาชีพ กล่าวคือควรเน้นการศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นคนควบคู่ไปกับการศึกษา เพื่อพัฒนากำลังคน ทั้งนี้เพื่อให้สังคมได้มีศึกษิต (Educated man) ที่สามารถทำประโยชน์ให้กับสังคมและมนุษยชาติ ดังนั้นมหาวิทยาลัยจึงจำเป็นต้องมีกระบวนการถ่ายทอดคุณงามความดีและความเรื่องปัญญาให้กับผู้เรียนได้นอกเหนือจากความรู้

แจกเช่นเดียวกับมีผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านการศึกษาลายคน (ประภาภัทร นิยม และมิรา ชัยมหาวงศ์, 2549) มีความตระหนักแล้วว่าถึงเวลาที่คนไทยควรที่จะกลับมาเรียนรู้ภูมิปัญญาดั้งเดิมของบรรพบุรุษ เพราะเรามีประเพณีและกิจกรรมมากมายที่งดงามและส่งเสริมต่อการพัฒนาจิตใจ หากสามารถนำมาประยุกต์เชื่อมโยงให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตในปัจจุบัน มีการอธิบายให้ชัดเจนโดยใช้ศาสตร์หรือชุดคำใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นทำให้สามารถมองเห็นและเข้าใจได้

อย่างลึกซึ้งมากขึ้น ย่อมจะเกิดผลต่อการพัฒนาความรู้ให้ไปในทิศทางที่ถูกต้อง ลดการทำลายสิ่งแวดล้อมและการทำร้ายทำลายกัน แต่เกิดเป็นทางออกที่แสดงถึงปัญญาพร้อมของมนุษย์

ซึ่งมีความสอดคล้องกับรายงานการวิจัย (Cottingham, 2005 อ้างถึงใน คูจเดือน พันธมนาวิน, 2550) ที่พบว่า การมีจิตวิญญาณที่พัฒนาขึ้นนี้อาจเกิดจากความสามารถใหม่ เมื่อบุคคลมีสติปัญญาที่พัฒนาสูงจนถึงขั้นนามธรรม อีกทั้งยังเชื่อว่าผู้ที่มีวุฒิภาวะทางด้านชีวศีลธรรม (Bioethics) ซึ่งสามารถปลูกฝังในการเรียนการสอน โดยเฉพาะในระดับอุดมศึกษา จะช่วยสร้างอนาคตที่ยั่งยืนให้แก่มนุษยชาติและโลกได้ การสอนด้วยวิธีจิตตปัญญาดังกล่าว (Hill, Herndon & Karpinska, 2006) คาดว่าจะทำให้ผู้เรียนมีความสุขในการเรียน รู้สึกว่าเป็นตัวของตัวเอง มีอิสระที่จะแสดงออกเกี่ยวกับความเชื่อ ของตน และการให้มีเวลาพักเงียบ ๆ คิดพิจารณาตนเอง จะทำให้ผู้เรียนควบคุมจิตของตนเองได้ อันจะนำไปสู่การควบคุมพฤติกรรมของตนเองได้ในที่สุด

จากการสำรวจของ Fetzer Institute (ศูนย์จิตตปัญญาศึกษา, 2551) เรื่อง Transformative and Spiritual Dimensions of Higher Education ในจำนวนตัวอย่างมหาวิทยาลัยและสถาบันการศึกษา 152 แห่ง พบว่ามีการจัดการเรียนการสอนที่มีมิติจิตวิญญาณและหรือในแบบจิตตปัญญาศึกษาที่ใช้กระบวนการทำสมาธิ เข้าใจ และการสะท้อนการเรียนรู้ในสาขาวิชาหลัก 3 ด้าน ได้แก่ ศิลปะกับมนุษยศาสตร์ การศึกษา และสังคมศาสตร์ ทั้งยังพบบ้างในสาขาวิชาชีพเฉพาะและวิทยาศาสตร์กายภาพ จากการศึกษารายละเอียด 91 ของกลุ่มตัวอย่างเห็นว่า จิตตปัญญาศึกษาเป็นเรื่องสำคัญถึงสำคัญมาก และหลักการอันเป็นองค์ประกอบสำคัญของการศึกษาสำรวจนี้พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วม และสรุปได้ว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญในชั้นเรียนจิตตปัญญาศึกษา ได้แก่ การศึกษาความรู้ที่ไม่แยกขาดจากระบบคุณค่าและความเชื่อของบุคคล และสังคม การเผยความรู้สึกของผู้เรียน และความสัมพันธ์ด้วยใจระหว่างผู้สอนและผู้เรียน ผลการวิจัยดังกล่าวจะเห็นได้ว่ากระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นแนวคิดจิตตปัญญาศึกษานั้นมีลักษณะเป็นจุดร่วมเหมือนกันหลายประการ แต่ทั้งหมดล้วนตั้งอยู่บนเป้าหมายเดียวกันสู่การพัฒนาตนเองจากการเรียนรู้จิตใจตน ดังนั้นแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาจึงเป็นความพยายามที่จะพลิกพื้นการศึกษาให้เป็นการศึกษาที่พัฒนาผู้เรียนให้เกิดความสมดุลทั้งในด้านความรู้และจิตใจ อย่างที่ควรจะเป็น ให้เป็นผู้ที่มีคุณธรรม ความดีงามรู้จักตนเอง เข้าใจผู้อื่น อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข มีชีวิตที่ก่อประโยชน์เกื้อกูล สามารถรู้จักตนเอง เข้าใจผู้อื่น และอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข อีกทั้งเป็นการเปลี่ยนผ่านทางความคิดจากจิตสำนึกเก่าสู่จิตสำนึกใหม่ทางการศึกษา ซึ่งการสร้างจิตสำนึกใหม่ทางการศึกษาให้เกิดขึ้นเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทั้งในระดับปัจเจก ตั้งแต่คุณภาพของการจัดการศึกษาที่สมบูรณ์แบบเพื่อเปลี่ยนแปลงผู้เรียนไปสู่การ

พัฒนา ยกระดับความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ในตัวผู้เรียน ซึ่งหากแนวคิดนี้ได้ถูกนำมาใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ในสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งจัดว่าเป็นแหล่งปัญญาสูงสุดของชาติแล้ว ย่อมก่อให้เกิดผลการพัฒนาอย่างสมบูรณ์แก่ผู้เรียน ซึ่งจะนำไปสังคมที่มีคุณภาพต่อไป

ปัจจุบันแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาได้เริ่มขยายตัวไปสู่มหาวิทยาลัยของรัฐกว่า 30 แห่งทั่วสหรัฐอเมริกา โดยมีการจัดการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ ในหลากหลายรูปแบบและหลากหลายสาขา และในประเทศไทยเริ่มมีการเคลื่อนไหวด้านจิตตปัญญาศึกษา เช่น การจัดเสวนา การแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยการศึกษาดูงาน การจัดหลักสูตรอบรมระยะสั้น จนกระทั่งเกิดเป็นภาคเครือข่ายการเรียนรู้จิตตปัญญาศึกษาโดยกลุ่ม องค์กร สถาบันต่าง ๆ รวมถึงศูนย์จิตตปัญญาศึกษาแห่งมหาวิทยาลัยมหิดลก็เป็นสถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษาแห่งหนึ่ง ที่ผู้บริหารและคณาจารย์มีความสนใจในแนวคิดจิตตปัญญาศึกษามีเจตนาที่มุ่งมั่นจะผลักดันให้เกิดการศึกษาเพื่อการพัฒนาคุณค่าทางจิตใจ และได้เริ่มนำกระบวนการเรียนรู้แบบจิตตปัญญาศึกษาเข้ามาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา จนกระทั่งในปีการศึกษา 2550 ได้เปิดทำการสอนในระดับปริญญาโท สาขาวิชาจิตตปัญญาศึกษาและการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงขึ้น ซึ่งถือว่าเป็นมหาวิทยาลัยแห่งแรกของประเทศไทย และเป็นมหาวิทยาลัยต้นแบบทางด้านการจัดการเรียนรู้บนฐานแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาในประเทศไทย ดังนั้นผู้วิจัยจึงเลือกทำการศึกษาโดยการวิจัยแบบกรณีศึกษา ศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนรู้ในสาขาวิชาจิตตปัญญาศึกษาและการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล วิทยาเขตศาลายา ซึ่งใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อช่วยให้ทราบข้อมูลที่ดีซึ่งเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้บนฐานแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาของประเทศไทยในปัจจุบัน

คำถามของการวิจัย

1. กระบวนการจัดการเรียนรู้บนฐานแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาในอุดมศึกษามีรูปแบบและลักษณะการดำเนินการเป็นอย่างไร
2. กระบวนการเรียนรู้บนฐานแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาในอุดมศึกษามีผลต่อการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงของผู้เรียนหรือไม่ อย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้บนฐานแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาในอุดมศึกษา

2. เพื่อศึกษาผลการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการจัดการเรียนรู้ บนฐานแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาในอุดมศึกษา

ขอบเขตของการวิจัย

การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเพื่อศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้บนฐานแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาในอุดมศึกษา รวมทั้งผลการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากกระบวนการจัดการเรียนรู้บนฐานแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาในอุดมศึกษา โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพในรูปแบบการศึกษาเฉพาะกรณี (Case study) ของสถาบันอุดมศึกษา ได้แก่ สาขาวิชาจิตตปัญญาศึกษาและการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล วิทยาเขตศาลายา

กรอบเนื้อหาที่ทำการศึกษาคือ รูปแบบการจัดการเรียนรู้บนฐานแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาในอุดมศึกษา ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 6 ประการ ได้แก่ ปรัชญาของกระบวนการจัดการเรียนรู้ วัตถุประสงค์ ลักษณะและวิธีการ บทบาทของผู้จัดการเรียนรู้ บทบาทของผู้เรียน วิธีการวัดและประเมินผล รวมทั้งผลการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการจัดการเรียนรู้บนฐานแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาในอุดมศึกษา

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

รูปแบบการจัดการเรียนรู้บนฐานแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา หมายถึง รูปแบบของกระบวนการเรียนรู้ด้วยใจอย่างใคร่ครวญ เพื่อช่วยให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม เพื่อไปสู่ความเข้าใจต่อธรรมชาติของสรรพสิ่ง มองเห็นความเชื่อมโยงระหว่างตนเองและสิ่งต่าง ๆ รอบตัวอย่างไม่แยกส่วน สามารถเชื่อมโยงศาสตร์ต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ในชีวิตได้อย่างสมดุลและเกิดการพัฒนาความคิด จิตใจ อารมณ์ภายในตนเองอย่างแท้จริง เพื่อให้เกิดความตระหนักรู้ในตนเอง ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 6 ประการ ได้แก่ ปรัชญาของกระบวนการจัดการเรียนรู้ วัตถุประสงค์ หลักการและวิธีการ บทบาทผู้สอน บทบาทผู้เรียน และวิธีการวัดและประเมินผล

ผลการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง หมายถึง ผลของการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเฝ้ามองความเปลี่ยนแปลงภายในของตนเอง โดยอาศัยจิตตปัญญาเป็นเครื่องมือในการเข้าถึงความจริง ความดี และความงาม เป็นไปเพื่อการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานในตัวเอง ซึ่งแสดงออกด้วยการเรียนรู้สู่ความรู้สึกนึกคิดใหม่

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินการจัดกระบวนการเรียนรู้ในรูปแบบการจัดการเรียนรู้บนฐานแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาในอุดมศึกษา รวมทั้งผลการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เพื่อเป็นประโยชน์ต่อสถาบันอุดมศึกษาได้นำไปพัฒนาเป็นแนวทางให้เกิดการศึกษาที่มุ่งพัฒนาปัญญาและมิติทางจิตวิญญาณของผู้เรียนรู้ในระดับอุดมศึกษา และเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการศึกษา ค้นคว้าวิจัย อันก่อให้เกิดความตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา